

153. löggjafarþing 2022–2023.

Þingskjal x — x. mál.

Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, og lögum um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi, nr. 75/2019 (málsmeðferð o.fl.).

Frá dómsmálaráðherra.

I. KAFLI

Breyting á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, með síðari breytingum.

1. gr.

Í stað 1. málslíðar 4. mgr. 17. gr. laganna kemur nýr málslíður sem orðast svo: Heimilt er að víkja frá ákvæðum 13.–15. gr. reglugerðarinnar að því marki sem hagsmunir hins skráða af því að fá upplýsingar og aðgang samkvæmt þeim þykja eiga að víkja fyrir mun ríkari almannahagsmunum og nauðsynlegt þykir til að tryggja:

2. gr.

Orðin „dagsekta og“ í 2. málslíð 3. mgr. 38. gr. laganna falla brott.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 39. gr. laganna:

- a. Lokamálslíður 2. mgr. fellur brott og í stað hans kemur: Persónuvernd ákveður hvort kvörtun sem berst gefur nægar ástæður til rannsóknar og getur úrskurðað um hvort brot hefur átt sér stað. Persónuvernd skal upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður máls innan hæfilegs tíma. Persónuvernd skal jafnframt upplýsa kvartanda um heimild hans til að bera ákvarðanir og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla, sbr. 4. mgr.
- b. Á eftir 3. mgr. kemur ný málsgrein sem orðast svo: Ákvarðanir Persónuverndar, þ.m.t. ákvarðanir um að taka kvartanir ekki til rannsóknar að hluta til eða öllu leyti, og aðra málsmeðferð stofnunarinnar má bera undir dómstóla með venjubundnum hætti.

4. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 40. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „skal“ í 1. málslíð koma orðin „og vinnsluaðili skulu“.
- b. Í stað orðsins „hann“ í 1. málslíð kemur orðið „þeir“.
- c. Á eftir orðinu „ábyrgðaraðili“ í 2. málslíð koma orðin „og vinnsluaðili“.

5. gr.

Í stað orðanna „fyrirmælum Persónuverndar“ í 1. málslíð 1. mgr. 45. gr. laganna koma orðin „beiðnum Persónuverndar skv. 1., 5. eða 6. tölul. 1. mgr. 41. gr. eða fyrirmælum stofnunarinnar“.

II. KAFLI

Breyting á lögum um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi, nr. 75/2019, með síðari breytingum.

6. gr.

Á eftir 30. gr. kemur ný grein, 30. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Gjaldtaka

Ráðherra getur sett gjaldskrá sem mælir fyrir um gjald sem ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili skal greiða Persónuvernd vegna þess kostnaðar sem hlýst af eftirliti með því að hann fullnægi skilyrðum laga þessara og reglna sem settar eru samkvæmt þeim eða einstökum förmælum. Með gjaldskránni er einnig heimilt að kveða á um að ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili greiði kostnað við úttekt á starfsemi við undirbúning útgáfu vinnsluleyfis og annarrar afgreiðslu.

III. KAFLI Gildistökuákvæði.

7. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarpið var samið í dómsmálaráðuneytinu að fengnum ábendingum frá Persónuvernd. Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga (persónuverndarlög) voru samþykkt á Alþingi 27. júní 2018. Með lögnum var innleidd reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679 frá 27. apríl 2016 um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga, eins og reglugerðin var löguð að samningnum um Evrópska efnahagssvæðið. Þrátt fyrir að um reglugerð Evrópusambandsins sé að ræða ber hún með sér ýmis einkenni tilskipunar, s.s. hin fjölmörgu ákvæði reglugerðarinnar sem heimila nánari útfærslu á tilteknum ákvæðum. Á þeim tíma sem er liðinn frá gildistöku laganna hefur komið í ljós við beitingu þeirra að skýra þarf nokkur ákvæði nánar eða breyta til samræmis við framkvæmd.

Við gildistöku nýrra persónuverndarlaga voru Persónuvernd færð umfangsmikil og ný verkefni og valdheimildir. Mikið hefur mætt á stofnununni undanfarin misseri og ár, ekki síst frá gildistöku laganna með hliðsjón af nýjum verkefnum og annarri þróun í samfélaginu, s.s. stafrænni þróun á ýmsum sviðum samfélagsins. Mikill þungi liggur í málaþjölda stofnunarinnar sem hefur vaxið ár frá ári. Vegna mikillar fjölgunar mála hjá stofnuninni hefur afgreiðslutími mála lengst samhliða. Þá virðist verkefnaálag stofnunarinnar ekki tímabundið heldur viðvarandi. Þegar horft er til þessa og þess tíma sem liðinn er frá gildistöku laganna þótti tilefni til og tímabært að leggja mat á þá reynslu sem fengist hefur af framkvæmdinni undanfarin ár og á grundvelli hennar skoða hvar tækifæri liggja til einföldunar í meðferð mála hjá Persónuvernd. Slík skoðun hefur leitt í ljós möguleika til einföldunar á starfsemi stofnunarinnar.

Persónuvernd hefur bent á atriði í lögnum sem þarfnast endurskoðunar. Tillögur stofnunarinnar eru tvíþættar. Annars vegar er um að ræða einfaldar breytingar á persónuverndarlögum og öðrum lögum sem eru til þess fallnar að létta undir starfsemi stofnunarinnar, veita henni þau úrræði sem hún þarf til að sinna eftirlitshlutverki sínu og skýra betur ákvæði sem óvissa hefur verið um við framkvæmd laganna. Hins vegar er um að ræða flóknari lagabreytingar sem þarfnast mögulega aðkomu fleiri aðila þar sem þær breytingar eru ekki eingöngu á málefnasviði dómsmálaráðuneytisins. Telja verður að vinna megi að lagabreytingum í áföngum og með forgangsriðun þannig að fyrst verði lagðar til þær breytingar sem eru aðkallandi og nauðsynlegar. Þær breytingar eru lagðar til í frumvarpi þessu. Vænta má að frekari breytingar verði áformaðar síðar.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Með frumvarpinu er stefnt að því að draga úr verkefnaálagi hjá Persónuvernd og samhliða því stytta málsmeðferðartíma og auka skilvirkni hjá stofnuninni. Persónuvernd annast eftirlit með allri vinnslu persónuupplýsinga sem fellur undir lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, reglugerð (ESB) 2016/679 og lög nr. 75/2019 um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi. Þá er fjallað um vinnslu persónuupplýsinga í um og yfir 100 lagabálkum á Íslandi. Undir eftirlit Persónuverndar getur fallið vinnsla

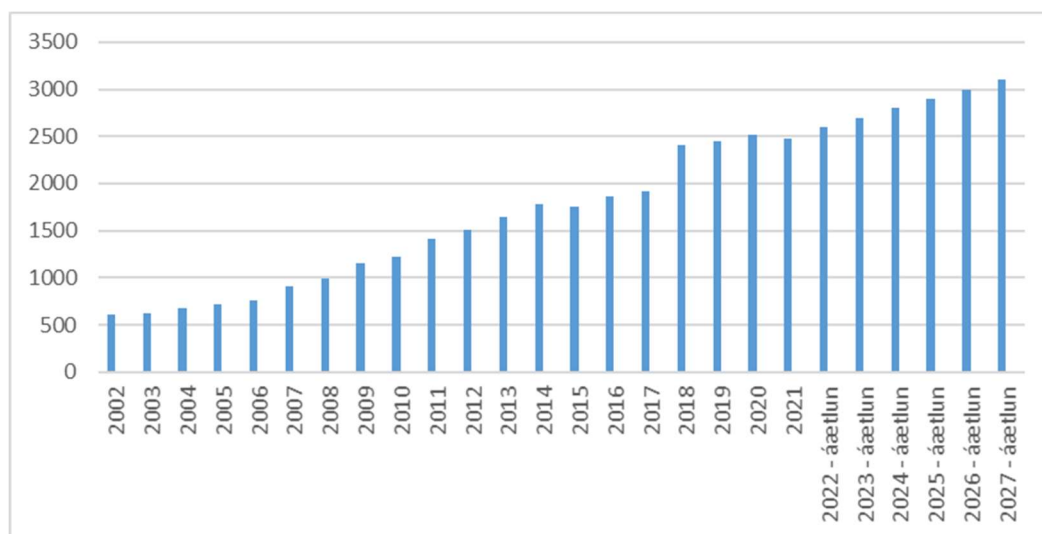
persónuupplýsinga hjá fyrirtækjum, stofnunum, sveitarfélögum og samtökum og ber stofnuninni að gæta hagsmuna alls almennings þannig að mannréttindi séu ekki brotin við vinnslu persónuupplýsinga. Á meðal verkefna stofnunarinnar sem eru tilgreind í persónuverndarlögum er að úrskurða í kvörtunarmálum og mæla fyrir um ráðstafanir að því er varðar tækni, öryggi og skipulag vinnslu persónuupplýsinga. Þá getur stofnunin fjallað um einstök mál og tekið í þeim ákvörðun að eigin frumkvæði.

Vinnsla persónuupplýsinga eykst stöðugt og óteljandi möguleikar eru á aukinni dreifingu og miðlun þeirra. Samhliða hraðri tækniþróun sækja bæði einstaklingar og þeir sem vinna með persónuupplýsingar í auknum mæli í ráðgjöf og leiðbeiningar frá Persónuvernd og berast stofnuninni daglega fjölmörg erindi s.s. frá einstaklingum, stofnunum, fyrirtækjum og samtökum í formi kvartana, fyrirspruna, álits- og umsagnarbeiðna, svo einhver dæmi séu nefnd. Þegar horft er til þróunar á fjölda mála sem berast Persónuvernd er ljóst að hann hefur aukist jafnt og þétt frá fyrstu árum stofnunarinnar. Nú berast Persónuvernd árlega um 2.500 mál, auk þess sem óafgreidd mál við árslok hafa verið á bilinu 500-1.100 talsins. Öðrum verkefnum Persónuverndar, en afgreiðslu mála sem berast stofnuninni, hefur að sama skapi fjölgað verulega undanfarin ár. Þá er vikið að persónuvernd og málefnum tengdum lögbundnu hlutverki Persónuverndar í ýmsum stefnum ríkisins, t.d. *Menntastefnu 2021-2030*, *Stefnu Íslands um gervigreind*, *Netöryggisstefnu Íslands fyrir árin 2021-2036* og *Stefnu um stafræna þjónustu hins opinbera*.

Að einhverju marki hefur verið brugðist við álagi á Persónuvernd með því að auka fjárheimildir á síðustu árum. Þá hefur Persónuvernd gripið til ýmissa ráðstafana til að styrkja innviði stofnunarinnar. Stofnunin hefur tekið í notkun nýtt málaskrárkerfi og farið í rafræn skil, stýtt alla málsmeðferð sem frekast er unnt, allt verklag hefur verið endurskoðað, einfaldað og stýtt, skipurit hefur verið endurskoðað, málshraði eftir málategundum hefur verið skilgreindur og birtur á vefsíðu og unnið hefur verið rafrænt kvörtunareyðublað. Þessar aðgerðir hafa verið til bóta en hafa hins vegar ekki valdið straumhvörfum í umfangi þeirra verkefna sem hvíla á Persónuvernd, sérstaklega í ljósi þess að stofnunin hefur litla stjórn á ytri aðstæðum, svo sem kvörtunum sem berast eða beiðnum um álit eða umsagnir. Miklar tafir eru á málsmeðferð stofnunarinnar vegna málafjölda og málahala sem ekki hefur náðst að vinna á og er hætt við að svo verði áfram verði ekki gripið til frekari ráðstafana.

Reynslan af framkvæmd laganna undanfarin ár hefur leitt í ljós að frekari tækifæri eru til umbóta í þá átt að einfalda meðferð mála hjá stofnuninni með því að gera breytingar á lögum. Með einföldun á málsmeðferð ætti að vera mögulegt að mæta betur þeim áskorunum sem felast í miklum málafjölda hjá Persónuvernd, svo sem með því að draga úr þeim mikla fjölda mála sem stofnunin þarf að ljúka með rökstuddri úrlausn. Ef ekkert er aðhafst er hætt við að málsmeðferðartími aukist enn frekar með tilheyrandi áhrifum á skilvirkni.

Fjöldi nýrra mála á ári og spá til 2027

Samkvæmt 2. mgr. 39. gr. persónuverndarlaga á sérhver skráður einstaklingur eða fulltrúi hans rétt til að leggja fram kvörtun hjá Persónuvernd ef hann telur að vinnsla persónuupplýsinga um hann brjóti í bága við reglugerðina eða ákvæði laganna og ber stofnuninni að úrskurða um hvort brot hefur átt sér stað. Persónuverndarlögin ganga að þessu leyti lengra en reglugerð (ESB) 2016/679, sem ekki mælir fyrir um að eftirlitsyfirvöld úrskurði í öllum kvörtunarmálum. Í athugasemd í greinargerð með frumvarpi sem varð að lögum nr. 90/2018 kemur enda fram að umræddur málsliður sé sérákvæði. Í framkvæmd hefur þetta leitt til þess að Persónuvernd þarf ávallt að úrskurða í öllum kvörtunarmálum sem henni berast. Þær kvartanir sem berast Persónuvernd eru af ýmsum toga en oft er um að ræða mál þar sem atvik eru óumdeild eða nánast ómögulegt er að sannreyna þau eða mál sem eru sambærileg eldri málum sem stofnunin hefur áður úrskurðað um og, eftir atvikum, leyst úr þeim lögfræðilegu álitamálum sem uppi eru. Rannsókn og ritun úrskurða í slíkum málum geta engu að síður tekið talsverðan tíma.

Með hliðsjón af stöðu mála hjá Persónuvernd, því að leita verður leiða til að draga úr álagi á stofnunina og því að ekki er gerð krafa um það í reglugerð (ESB) 2016/679 að kvörtun sé lokið með úrskurði er lögð til sú breyting á lögnum að Persónuvernd þurfi ekki að úrskurða um hvort brot hefur átt sér stað í öllum kvörtunarmálum. Einnig er lagt til að kveðið verði á um skýra heimild Persónuverndar til að ákveða hvort kvörtun sem berst gefur tilefni til rannsóknar. Með því að fella brott þá skyldu Persónuverndar að rannsaka allar kvartanir og úrskurða um þær ætti að vera mögulegt að stytta málsmeðferðartíma þeirra kvartana sem tilefni þykir að rannsaka en vegna mikils fjölda kvartana til stofnunarinnar hefur málsmeðferðartími þeirra mála um nokkurt skeið verið langt umfram það sem getur talist ásættanlegt og hafa sum hver verið til meðferðar í hátt á þriðja ár.

Samhliða breytingartillögum í samræmi við ofangreint eru lagðar til tvær aðrar breytingar sem er ætlað að tryggja að sú réttarvernd, sem felst í því að geta kvartað til Persónuverndar, verði ekki fyrir borð borin þótt stofnuninni verði ekki skylt að rannsaka allar kvartanir sem henni berast og úrskurða um þær. Fela þær breytingartillögur í sér tvær áréttingar, annars vegar um að Persónuvernd skuli upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður máls innan hæfilegs tíma, sem og um möguleikann á að bera ákvarðanir og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla, og hins vegar um að aðili máls megi bera ákvarðanir og málsmeðferð Persónuverndar undir dómstóla, þ.m.t. ákvarðanir um að taka kvörtun ekki til rannsóknar.

Loks er, með frumvarpi þessu, stefnt að því að veita Persónuvernd þau úrræði sem stofnunin þarf til að sinna eftirlitshlutverki sínu og lagfæra ákvæði sem þarfnast breytinga að fenginni reynslu af framkvæmd laganna.

3. Meginefni frumvarpsins.

Með frumvarpinu eru lagðar til nokkrar breytingar á persónuverndarlögum. Í fyrsta lagi er lögð til breyting á 4. mgr. 17. gr. laganna sem felur í sér að takmörkuð eru réttindi hins skráða til upplýsinga og aðgangs skv. 13.-15. gr. reglugerðarinnar án þess að til setningar sérlaga þurfi að koma. Þessar takmarkanir byggjast á heimild í 1. mgr. 23. gr. reglugerðarinnar. Þar segir m.a. að í lögum aðildarríkis, sem ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili gagna heyrir undir, sé heimilt að takmarka með löggjafarráðstöfun gildissvið þeirra skyldna og réttinda, sem um getur í 12.-22. gr., ef slík takmörkun virðir eðli grundvallarréttinda og mannfrelsis og telst nauðsynleg og hófleg ráðstöfun í lýðræðisþjóðfélagi með hliðsjón af tíu nánar tilgreindum atriðum. Breytingartillagan miðar að því að ákvæði 4. mgr. 17. gr. laganna verði sú löggjafarráðstöfun sem reglugerðin kveður á um.

Í öðru lagi er lögð til breyting varðandi álagningu dagsekta. Í 45. gr. persónuverndarlaga er Persónuvernd veitt heimild til að leggja á dagsektir ef ekki er farið að fyrirmælum hennar samkvæmt 6., 7. og 9. tölul. 42. gr. laganna. Samkvæmt 3. mgr. 38. gr. laganna er gert ráð fyrir að stjórn Persónuverndar taki ákvörðun um álagningu dagsekta. Lögð er til sú breyting annars vegar að ekki þurfi aðkomu stjórnar að ákvörðun um álagningu dagsekta og hins vegar að bætt verði við heimild til álagningar dagsekta í þeim tilvikum þegar ekki er orðið við beiðnum Persónuverndar um upplýsingar eða aðgang að gögnum eða húsnaði samkvæmt 1., 5. og 6. tölul. 1. mgr. 41. gr. laganna.

Í þriðja lagi er með frumvarpinu lagt til að lokamálsliður 2. mgr. 39. gr. laganna verði felldur brott þannig að afnumin verði sú skylda Persónuverndar að ljúka hverju kvörtunarmáli með úrskurði. Þegar horft er til fjölda og fjölbreytileika þeirra mála sem stofnuninni berast er æskilegt að stofnuninni verði gert kleift að leysa úr kvörtunarmálum með öðrum hætti en að úrskurða í þeim enda verður talið að kvörtun geti fengið fullnægjandi meðferð án þess að úrskurðað sé um hana. Einnig er lagt til að Persónuvernd geti tekið ákvörðun um það hvort kvörtun, sem berst stofnuninni, gefi nægar ástæður til rannsóknar. Samhliða þessum breytingartillögum er lagt til að áréttuð verði í lögum skylda Persónuverndar til að upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður máls innan hæfilegs tíma og um heimild hans til að bera ákvarðanir og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla, sem og réttur aðila máls til að bera ákvarðanir og málsmeðferð Persónuverndar undir dómstóla.

Í fjórða lagi er lögð til breyting á 40. gr. laganna svo að heimild til gjaldtöku vegna kostnaðar sem hlýst af eftirliti nái ekki einungis til ábyrgðaraðila heldur einnig vinnsluaðila.

Í fimmta lagi er lögð til breyting á lögum nr. 75/2019 um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi. Er lagt til að bætt verði nýju ákvæði við lögin um gjaldtöku þannig að ráðherra geti sett gjaldskrá sem mælir fyrir um gjald sem ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili skuli greiða Persónuvernd vegna þess kostnaðar sem hlýst af eftirliti með því að hann fullnægi skilyrðum laganna og reglum sem settar eru samkvæmt þeim. Sambærilegt ákvæði er að finna í 40. gr. persónuverndarlaga en hingað til hefur skort gjaldskrárheimild í lög um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi og er því lagt til að úr því verði bætt með frumvarpi þessu.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarpið varðar skuldbindingar Íslands samkvæmt EES-samningnum að því leyti að reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679 frá 27. apríl 2016 um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga hefur verið tekin upp í EES-samninginn. Reglugerðin var innleidd með lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Lögum og reglugerðinni er ætlað að stuðla að því að vinnsla persónuupplýsinga sé í samræmi við grundvallarsjónarmið og reglur um persónuvernd og friðhelgi einkalífs, sem telst til grundvallarmannréttinda, sbr. 71. gr. stjórnarskrárinnar og 8. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, og er frumvarpinu ætlað að styrkja þau réttindi enn frekar, meðal annars með því að einfalda málsmeðferð Persónuverndar, sem fer með eftirlit samkvæmt lögum og reglugerðinni.

5. Samráð.

Frumvarpið er samið í dómsmálaráðuneytinu að fengnum ábendingum frá Persónuvernd.

Áform um fyrirhugaða lagasetningu voru kynnt öðrum ráðuneytum með hefðbundnum hætti í desember 2021. Ekki bárust athugasemdir við áformin.

Samráð var haft við Persónuvernd við vinnslu frumvarpsins.

[...]

6. Mat á áhrifum.

Frumvarpinu er ætlað að einfalda málsmeðferð hjá Persónuvernd án þess að það hafi áhrif á rétt einstaklinga til að leita til stofnunarinnar ef þeir telja að vinnsla persónuupplýsinga þeirra brjóti í bága við ákvæði laganna eða reglugerðarinnar. Með því að einfalda málsmeðferð standa vonir til þess að unnt sé að draga úr verkefnaálagi á Persónuvernd og þar með auka málshraða hjá stofnuninni. Með þeim hætti eru bætt þau úrræði sem einstaklingar hafa til að fá leyst úr málum sínum hjá stofnuninni og er stefnt að því að tryggja öllum einstaklingum skilvirka og sanngjarna þjónustu svo að þeir fái notið þeirra réttinda sem þeim ber hér á landi.

Ekki er gert ráð fyrir að frumvarpið hafi í för með sér útgjöld fyrir ríkissjóð eða fjárhagsáhrif á sveitarfélögin.

Ekki er gert ráð fyrir að frumvarpið feli í sér bein eða óbein áhrif á jafnrétti kynjanna eða mismunandi áhrif á stöðu tiltekinna þjóðfélagsþópa.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Með þessari grein er lögð til breyting á 4. mgr. 17. gr. laganna sem miðar að því að takmarka réttindi hins skráða til upplýsinga og aðgangs að persónuupplýsingum sínum samkvæmt 13.-15. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 án þess að til setningar sérlaga þurfi að koma. Þessar takmarkanir byggjast á heimild í 1. mgr. 23. gr. reglugerðarinnar. Þar segir m.a. að í lögum aðildarríkis, sem ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili gagna heyrir undir, sé heimilt að takmarka með löggjafarráðstöfun gildissvið þeirra skyldna og réttinda, sem um getur í 12.-22. gr. reglugerðarinnar, ef slík takmörkun virðir eðli grundvallarréttinda og mannfrelsis og telst nauðsynleg og hófleg ráðstöfun í lýðræðisþjóðfélagi með hliðsjón af tíu nánar tilgreindum atriðum.

Af athugasemdum um 17. gr. í frumvarpi því sem varð að lögum nr. 90/2018 má ráða að ákvæði 4. mgr. hafi verið ætlað að vera sú löggjafarráðstöfun sem reglugerðin kveður á um. Í nefndarálinni meiri hluta allsherjar- og menntamálanefndar frá 12. júní 2018 segir um 4. mgr. 17. gr. frumvarpsins að ekki hafi verið talin ástæða til að nýta að fullu allar heimildir, sem kveðið er á um í 1. mgr. 23. gr. reglugerðarinnar, og taka upp alla tíu staflíði hennar, enda gæti löggjafinn sett ákvæði um þessi atriði í sérlög þar sem þörf væri talin á. Þrátt fyrir það voru orðin „með lögum“ sett í frumvarpsákvæðið í breytingartillögu meiri hluta nefndarinnar og þarf því að koma til sérstakrar lagasetningar til að heimila takmarkanir samkvæmt ákvæðinu eins og það er nú.

Breytingartillagan miðar að því að skýrt verði að 4. mgr. 17. gr. laganna sé sú löggjafarráðstöfun sem reglugerðin kveður á um. Þá er lögð til orðalagsbreyting, sem er í samræmi við framsetningu sambærilegs ákvæðis í 2. mgr. 22. gr. dönsku persónuverndarlaganna og er ætlað að mæta þeim kröfum sem eru gerðar til löggjafarráðstafana samkvæmt 1. mgr. 23. gr. reglugerðarinnar. Breytingin felur í sér að einungis verði heimilt að víkja frá ákvæðum 13.-15. gr. að því marki sem hagsmunir hins skráða, af því að fá upplýsingar og aðgang að persónuupplýsingum sínum samkvæmt tilgreindum ákvæðum reglugerðarinnar, þykja eiga að víkja fyrir mun ríkari almannahagsmunum og að því marki sem nauðsynlegt þykir til að tryggja þau atriði sem tilgreind eru í staflíðum ákvæðisins. Með þessu móti er leitast við að innbyggt verði í ákvæðið meðalhóf við beitingu undanþágunnar frá upplýsinga- og aðgangsrétti hins skráða sem er áfram meginregla samkvæmt lögunum og reglugerðinni. Í því felst meðal annars að meta þarf nauðsyn takmörkunar í hverju tilviki fyrir sig, að takmörkun getur náð til aðeins einstakra ákvæða 13.-15. gr. og að þegar þær aðstæður, sem réttlæta takmörkun samkvæmt 4. mgr. 17. gr., eru ekki lengur fyrir hendi skal hinn skráði eiga rétt á að fá upplýsingar og aðgang að persónuupplýsingum sínum í samræmi við ákvæði 13.-15. gr. reglugerðarinnar, að því leyti sem aðrar undanþágur laganna og reglugerðarinnar eiga ekki við.

Um 2. gr.

Með þessari grein er lögð til breyting á 3. mgr. 38. gr. varðandi ákvarðanatöku stjórnar Persónuverndar um álagningu dagsektar. Í 45. gr. persónuverndarlaga er Persónuvernd veitt heimild til að leggja á dagsektir ef ekki er farið að fyrirmælum hennar samkvæmt 6., 7. og 9. tölul. 42. gr. laganna en samkvæmt 3. mgr. 38. gr. þeirra er gert ráð fyrir að stjórn Persónuverndar taki ákvörðun þar um. Það er á hinn bóginn mat Persónuverndar og stjórnar stofnunarinnar að ekki sé raunveruleg þörf á aðkomu stjórnar við ákvarðanatöku um álagningu dagsektar í öllum tilvikum auk þess sem það getur verið mjög þungt í vöfum að kalla saman stjórn Persónuverndar til að taka ákvörðun um beitingu þessa úrræðis. Beiting dagsektar samkvæmt ákvæðum 45. gr. laganna felur í sér lögbundið þvingunarúrræði sem grundvallast á fyrri afskiptum Persónuverndar og ætti að teljast fullnægjandi að fela stofnuninni ábyrgð á ákvarðanatöku þar um, án aðkomu stjórnar.

Um 3. gr.

Hér eru lagðar til tvær breytingar á 39. gr. laganna. Í fyrsta lagi er í a-lið 3. gr. lagt til að lokamálsliður 2. mgr. verði felldur brott og að í stað hans verði kveðið á um að Persónuvernd ákveði hvort kvörtun sem berst gefur nægar ástæður til rannsóknar auk þess sem mælt verði fyrir um skyldu stofnunarinnar til að upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður máls sem og um möguleikann á að bera ákvarðanir og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla.

Í öðru lagi er í b-lið lagt til að við greinina bætist ný málsgrein sem mælir fyrir um að ákvarðanir og málsmeðferð Persónuverndar megi bera undir dómstóla með venjubundnum hætti.

Ákvæði 2. mgr. 39. gr. persónuverndarlaga, eins og hún er núna, kveður á um rétt sérhvers skráðs einstaklings til að leggja fram kvörtun hjá Persónuvernd ef hann telur að vinnsla persónuupplýsinga um hann brjóti í bága við reglugerðina eða ákvæði laganna. Þá segir í lokamálslið ákvæðisins að Persónuvernd úrskurði um hvort brot hefur átt sér stað. Í 1. mgr. 77. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 segir að sérhver skráður einstaklingur skuli hafa rétt til að leggja fram kvörtun hjá eftirlitsyfirvaldi, einkum í því aðildarríki þar sem hann hefur fasta búsetu, vinnur eða þar sem meint brot átti sér stað ef hann telur að vinnsla persónuupplýsinga brjóti í bága við reglugerðina. Í 2. mgr. sömu greinar segir að eftirlitsyfirvaldið skuli upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöðu vegna kvörtunar, m.a. möguleikann á réttarúrræði gagnvart eftirlitsyfirvaldinu. Þá segir í f-lið 1. mgr. 57. gr. reglugerðarinnar að sérhvert eftirlitsyfirvald skuli fjalla um kvartanir sem skráður einstaklingur eða stofnun, samtök eða félag leggja fram í samræmi við 80. gr. og rannsaka, *eftir því sem við á*, efni kvörtunarinnar og upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður rannsóknarinnar. Óhætt er því að fullyrða að persónuverndarlögin gangi lengra en reglugerðin þar sem lokamálsliður 2. mgr. 39. gr. laganna gerir ráð fyrir að Persónuvernd úrskurði alltaf um hvort brot hefur átt sér stað og geti því ekki leyst úr kvörtunarmálum með öðrum hætti. Í athugasemd í greinargerð með frumvarpi sem varð að lögum nr. 90/2018 kemur enda fram að umræddur málsliður sé sérákvæði.

Þær kvartanir sem berast Persónuvernd eru af ýmsum toga en oft er um að ræða mál þar sem atvik eru óumdeild eða nánast ómögulegt er að sannreyna þau eða mál sem eru sambærileg eldri málum sem Persónuvernd hefur áður úrskurðað um. Rannsókn og ritun úrskurða í slíkum málum geta engu að síður tekið talsverðan tíma. Nái breytingar samkvæmt a-lið 3. gr. frumvarpsins fram að ganga má gera ráð fyrir að Persónuvernd geti lokið kvörtunarmálum með öðrum hætti en einvörðungu að úrskurða í þeim, til dæmis með einföldum fyrirmælum um ráðstafanir til úrbóta, auk þess sem stofnunin geti ákveðið að kvörtun gefi ekki tilefni til rannsóknar, í heild eða að hluta. Sem dæmi geti stofnunin þá hafið frumkvæðismál á grundvelli kvörtunar, t.d. ef efni kvörtunar varðar breiðan hóp einstaklinga eða hugsanlegan kerfislægan vanda hjá ábyrgðaraðila, og þá ýmist lokað kvörtunarmáli eða sett það á bið á meðan leyst er úr frumkvæðismálinu. Með þessu móti hefði stofnunin meiri sveigjanleika við rannsókn mála, svo sem til að rannsaka nánar hvort um kerfislægan vanda hjá ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila er að ræða eða einstakt afmarkað atvik. Þá berast stofnuninni iðulega kvartanir sem varða ekki nema að litlu leyti vinnslu persónuupplýsinga eða atvik sem nær ómögulegt getur verið fyrir stofnunina að staðreyna. Breytingartillögurnar miða að því að Persónuvernd verði gert kleift að ljúka kvörtunarmálum sem þessum með einfaldari hætti en samkvæmt núgildandi lögum.

Breytingartillögur samkvæmt a-lið 3. gr. frumvarpsins eru í samræmi við heimildir Samkeppniseftirlitsins, samkvæmt 3. mgr. 8. gr. samkeppnislaga nr. 44/2005, og Neytendastofu, samkvæmt 3. mgr. 4. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu. Ekki þótti tilefni til að leggja til að kveðið yrði sérstaklega á um að Persónuvernd yrði gert heimilt að raða málum í forgangsörð, líkt og fyrrnefndum stofnunum samkvæmt tilvísuðum ákvæðum. Telja verður að heimild til að forgangsraða felist í raun í heimild til að ákveða að kvörtun gefi ekki tilefni til rannsóknar auk þess sem ekkert í núgildandi löggjöf, þ.m.t. stjórnsýslulögum, sem kemur í veg fyrir að Persónuvernd geti forgangsraðað verkefnum sínum.

Bundnar eru vonir við að með tillagðri breytingu verði Persónuvernd gert fært að anna betur þeim málafljölda sem stofnuninni berst og styttu málsmeðferðartíma þeirra kvartana sem tilefni þykir að úrskurða um og auka þar með skilvirkni hjá stofnuninni gagnvart bæði einstaklingum og lögaðilum.

Samhliða því að leggja til að Persónuvernd þurfi ekki að úrskurða um allar kvartanir sem henni berast og að stofnunin geti ákveðið hvort kvörtun gefi nægar ástæður til rannsóknar eru lagðar til tvær aðrar breytingar, sem er ætlað að tryggja að sú réttarvernd, sem felst í því að geta kvartað til Persónuverndar, verði ekki fyrir borð borin. Annars vegar er lagt til í a-lið 3. gr. að áréttað verði í lokamálslið 2. mgr. 39. gr. laganna að Persónuvernd verði gert skylt að upplýsa kvartanda um framvindu og niðurstöður máls innan hæfilegs tíma, sem og að upplýsa

kvartanda um heimild hans til að bera ákvarðanir og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla, í samræmi við 2. mgr. 77. gr. og f-lið 1. mgr. 57. gr. reglugerðarinnar. Hins vegar er lagt til í b-lið sömu greinar að á eftir 3. mgr. 39. gr. laganna komi ný málsgrein þar sem áréttaður verði réttur aðila máls til að bera ákvarðanir og málsmeðferð Persónuverndar undir dómstóla, í samræmi við ákvæði 1. og 2. mgr. 78. gr. reglugerðarinnar.

Samkvæmt 1. mgr. 38. gr. laganna er aðilum mála hjá Persónuvernd heimilt að leggja ágreining sinn fyrir dómstóla með venjubundnum hætti en í ákvæðinu er ekki sérstaklega tiltekið að aðilum sé einnig heimilt að bera aðrar ákvarðanir, en þær sem varða ágreining aðila, og málsmeðferð stofnunarinnar undir dómstóla. Þá almennu reglu, að bera megi stjórnvaldsákvarðanir, bæði hvað varðar form þeirra og efni, má þó leiða af 60. og 1. mgr. 70. gr. stjórnarskrárinnar. Með hliðsjón af því að lagt er til að Persónuvernd verði ekki lengur skylt að rannsaka og úrskurða í öllum kvörtunarmálum þykir rétt að árétt þessa reglu í 39. gr. laganna. Er þá höfð hliðsjón af sambærilegum ákvæðum 39. gr. dönsku persónuverndarlaganna, sem ekki gera ráð fyrir að danska persónuverndarstofnunin úrskurði í öllum kvörtunarmálum en árétt að bera megi undir dómstóla ákvarðanir eftirlitsyfirvalda, vanrækslu þeirra á að fjalla um kvörtun og skort á upplýsingagjöf.

Um 4. gr.

Í þessari grein er lögð til breyting á ákvæði 40. gr. laganna um gjaldtöku vegna kostnaðar sem hlýst af eftirliti á þann veg að það nái ekki einungis til ábyrgðaraðila heldur jafnframt til vinnsluaðila. Ákvæðið í núverandi mynd heimilar aðeins gjaldtöku vegna eftirlits hjá ábyrgðaraðila en reynslan hefur sýnt að einnig reynir á að fá aðkomu sérfræðings í upplýsingaöryggismálum til að taka út upplýsingakerfi hjá vinnsluaðilum. Að auki gera valdheimildaákvæði 41.-42. gr. laganna ráð fyrir því að Persónuvernd geti beitt valdheimildum sínum bæði gagnvart ábyrgðaraðila og vinnsluaðila og því eðlilegt að gjaldtaka nái til beggja aðila. Þá er brýnt að hafa í huga að bæði ábyrgðaraðilar og vinnsluaðilar bera sjálfstæða ábyrgð á að tryggja öryggi þeirra persónuupplýsinga sem þeir vinna með í samræmi við persónuverndarlögin og þykir rétt að það endurspeglist betur í 40. gr. eins og víðar í lögnum. Er því lagt til að 40. gr. verði breytt til að heimildin til gjaldtöku vegna eftirlits nái til vinnsluaðila einnig.

Um 5. gr.

Hér er lagt til að 1. mgr. 45. gr. laganna verði breytt á þann veg að Persónuvernd verði gert heimilt að leggja á dagsektir ef ekki er orðið við beiðnum stofnunarinnar um upplýsingar eða aðgang að gögnum eða húsnæði samkvæmt 1., 5. og 6. tölul. 1. mgr. 41. gr. laganna. Í framkvæmd hefur það sýnt sig að einna helst reynir á að beita þurfi þvingunarúrræðum þegar svör berast ekki frá ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila eða stofnuninni er neitað um aðgang að húsnæði eða gögnum. Eins og lögin eru nú væri þá eina úrræðið að leggja á stjórnvaldssekt, sem telst mun meira íþyngjandi úrræði en dagsektir. Reynsla Persónuverndar hefur sýnt að oft nægir að taka fram að stofnunin hafi heimildir til að leggja á dagsektir til að knýja hlítningu við lögin eða fyrirmæli stofnunarinnar. Brýnt er að Persónuvernd hafi þau tæki sem til þarf til að stofnunin geti rækt hlutverk sitt við eftirlit með framkvæmd laganna. Er því lagt til að heimild til álagningar dagsektar í þessum tilvikum verði lögfest.

Um 6. gr.

Ákvæði þetta kveður á um að í lög nr. 75/2019 um vinnslu persónuupplýsinga í löggæslutilgangi verði sett heimild til handa ráðherra til að setja gjaldskrá sem mælir fyrir um gjald sem ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili skuli greiða Persónuvernd fyrir þann kostnað sem hlýst af eftirliti með því að hann fullnægi skilyrðum sömu laga og reglna sem settar eru samkvæmt þeim eða einstökum fyrirmælum. Með gjaldskránni verði einnig heimilt að kveða á um að ábyrgðaraðili eða vinnsluaðili greiði kostnaði við úttekt á starfsemi við undirbúning útgáfu vinnsluleyfis og annarrar afgreiðslu. Ákvæði um gjaldtöku felur ekki í sér nýmæli þar sem gjaldtökuheimild var í 4. mgr. 37. gr. laga nr. 77/2000. Þá er sams konar ákvæði að finna í 40. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.

Um 7. gr.

Gert er ráð fyrir að lögin öðlist þegar gildi og þarfnast ákvæðið ekki frekari skýringa.